

Čas vánoční – čas betlémů

Ve vánoční době si připomínáme mnoho minulých zvyků a příběhů. Mezi mnohými je i stavění betlémů, dobu před dvěma tisíci lety. Připomeňte si i dnes – v čase vánočním – tuto dávnou tradici...

První betlém vůbec prý postavil v roce 1223 v italské Umbrii mnich František z Assisi. Ten ztvárnil jesličky s Ježíškem, oslíkem a volem v jeskyni Greccio. Předlohou mu byla zpráva dvou apoštolů sv. Matouše a zejména sv. Lukáše, ve které se píše: „...*V těch dnech se stalo, že Caesar Augustus vydal výnos nařizující sčítání lidu celého obydleného světa. Toto první sčítání se konalo když Quirinius spravoval Syrii. A všichni se šli dát zapsat do svého příslušného města. Josef se vydal z Galilee, z města Nazareta, do Judska do Davidova města, které se jmenuje Betlém...spolu s Marií, která byla s ním zasnoubena a byla těhotná... A když se naplnily dny... porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plénky a uložila do jeslí, protože nikde nenalezli dost místa...*“

V té krajině byli pastýři a za nočních hlídek střežili svá stáda. Tu se jich zmocnila velká bázeň, když anděl stanul vedle nich a řekl: „*Nebojte se, neboť vám zvěstuji velikou radost. Dnes se vám narodil Spasitel – je to Kristus Pán...*“ A k andělovi se připojily zástupy, které chválily Boha a říkaly: „*Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, v nichž On má zalíbení.*“

Ovšem skutečnou vánoční tradicí se jesličky s betlémem staly až v 16. století, kdy se začaly stavět v kostelích i v měšťanských domech. Byly stále oblíbenější a v polovině 18. století se již objevují i v domácnostech. V českých zemích byla jejich obliba velická, dokonce i v nejhudších rodinách. K jejich výrobě se užíval vosk, dřevo, látka, těsto, papír i další materiály. V období vánoc můžeme obdivovat krásu betlémů na celé řadě míst. Snad největší je v Třebechovicích, ale i v dalších místech našeho Kraje Vysočina.

I v naší **zhořské farnosti** má betlémařská tradice svoji historii. O nejstarším betlémě, který se staví dodnes ve vánoční době ve farním kostele sv. Markéty u bočního oltáře sv. Josefa nyní podrobněji...

Zhořský kostel na počátku 20. století pravděpodobně neměl žádný betlém. Jediná písemná informace o jeho pořízení je zapsána ve farní kronice bývalým farářem P. Cyriakem Novotným a byla prvním podkladem pro napsání tohoto článku. Zní následovně: „*Rok 1911- do kostela byl pořízen betlém. Figurky vyřezal z lipového dřeva dle nákresu malíře*

Mikuláše Alše samouk Alois Boudný z Brtnice za 382 Korun. O vánočním čase je každý rok instalován v kostele u bočního oltáře sv. Josefa. Podstavec zhotovil řezbář Karel Vitek ze Zhoře.“

Iniciátorem zhotovení tohoto betlému byl tedy P. Cyriak Novotný, narozený roku 1869 ve Vladislavi u Třebíče. Gymnaziální studia vykonal v Třebíči, kde se jistě seznámil blíže s rodinou Boudných. Studia teologická absolvoval v Brně, kde byl v roce 1893 vysvěcen na kněze. Jako administrátor prošel mnoho farností a od 1. prosince 1908 byl instalován jako farář do Zhoře. Zde zemřel po krátké nemoci 27. ledna 1922. Pochován je na místním hřbitově.

A nyní něco o třech generacích brtnických řezbářů Boudných:

Děda v kronice jmenovaného Aloise jménem **Vavřinec** se narodil 27. září 1809 v Radotíně čp. 16 svobodné matce Marii. Když dospěl, narukoval na vojnu. Po skončení vojenské služby se oženil v Brtnici 4. srpna 1846 se svobodnou matkou Františkou Bednářovou narozenou 26. března v Ořechově čp. 15. V té době již měla Františka desetiletého syna Jana, narozeného 28. prosince 1835 v Brtnici čp. 190 a osmiletou dceru Marii. Vavřinec si Jana i Marii osvojil a dal jim své příjmení. Do knihy narozených se vlastnoručně podepsal, takže uměl trochu psát. Osvojenému synovi Janovi předal své řezbářské zkušenosti, a tak vlastně předurčil jeho celoživotní povolání – řezbářství. Vavřinec je v matrikách psán jako vysloužilý voják pěšího pluku arcivévody Ludvíka č. 8 a také jako řezbář – sochař. Zemřel 25. června 1879 v Brtnici čp. 294, jeho manželka Františka o rok později ve věku 72 roků.

Osvojený syn **Jan** měl pro vyřezávání určitě talent, který po celý život rozvíjel a v řezbářství se stále zdokonaloval, až se z něho stal velice úspěšný, pečlivý a zručný venkovský umělec. Jan vyřezával pro šlechtický rod pánů z Collalto et San Salvatore, který Brtnici získal po bitvě na Bílé Hoře 4. dubna roku 1623. Collaltové hodně stavěli a opravovali kostely (ve Zhoři roku 1765), takže pro řezbáře bylo jistě práce dost. Jan vyřezával sochy svatých, kříže pro domácnost a na rakve, dětem hračky, krásně zpracované figurky do betlémů pro kostely i domácnosti a loutková divadla. 10. června 1862 se oženil s Marií, dcerou brtnického obuvníka Josefa Fily. V manželství se jim narodilo šest dětí, jedna dcera a pět synů. Jan zemřel 18. února 1905 v 69. letech v Brtnici čp. 55. Dva jeho synové **Alois a František** zdědili po otci řezbářský talent. František byl v Brtnici cestářem, ale když bylo třeba, tak při větších zakázkách asi otci s vyřezáváním pomáhal, avšak samostatně se řezbářství nevěnoval.

Avšak Janův nejstarší syn **Alois** se stal třetím, velice úspěšným řezbářem rodu **Boudných**. Je autorem kostelního zhožského betlému. Z počátku prý se této zálibě věnoval jen příležitostně. V brtnickém velkostatku Collaltů byl zaměstnán jako kočí s volským povozem, někdy také je uváděn jako obecní pastýř. V zimních měsících, když nebylo na polích mnoho práce, tak obstaral ustájená zvířata a dal se do vyřezávání. Byla to asi jeho veliká radost a příležitost k odpoutání se od všedních starostí a ponoření se do atmosféry blížících se vánoc.

Používal prý jen lacinou, ale ostrou kudličku a dvě úzká dlátka udělaná z drátů ze starého deštníku. Získal tak velkou řezbářskou zručnost, že i menší figurku vyřezal přichozímu na počkání

Jan se později vydává na zkušenou do vyhlášených betlémařských center rakouských Tyrol a Štýrska. Po návratu domů nestačil vyřizovat zakázky. Jeho první větší prací byl betlém pro třebíčského továrníka Zinkajzla. Za 150 figurek prý dostal 300 zlatých a od té doby vyřezal mimo jiné zakázky dalších 60 betlémů plných figurek pro kostely i soukromníky.

I ve Zhoří zanechal – kromě betlému – svoji řezbářskou stopu. Dle dřívějších pověstí starších obyvatel bydlel prý asi týden na faře. I zde pro zájemce farních obcí vyřezával dle požadavků různé figury nejen lidí, ale i domácích zvířat. To mohu potvrdit i já, neboť na rodném domku čp. 34 ve výklenku štítové zdi byla umístěna dřevěná asi třiceti centimetrová soška sedící Panny Marie. Na klíně držela Ježíška. Při demolici domku jsem tuto památku ošetřil a uložil na půdu nové stavby čp. 112 s písemnou zprávou pro příští generace. Ve vlastním domě čp. 56, kde nyní bydlím, jsem rovněž před časem našel za

pozedním trámem dřevěnou sochu mnicha znázorňující sv. Františka z Assisi – zakladatele betlémské tradice. Stojí na podstavci o rozměrech 24 x 13 cm s celkovou výškou 70 cm. V levé ruce drží knihu, na které sedí Ježíšek, v pravé palmu – znak vítězství.

Na požadavek tehdejšího správce zhořské školy a učitele Theodora Malce prý v roce 1911 tuto figuru vyřezal. Zůstala na půdě, která mi vydala kromě jiných artefaktů (pečetidlo z r. 1668, zápisky z legií aj.) i tuto vzácnou památku, když jsem tento rodinný dům čp. 56 od dědiců Malcových v roce 1973 koupil.

I přes velké úsilí obou řezbářů byl jejich život naplněn každodenní snahou o udržení holé existence. Alois se v Brtnici 18. září 1893 oženil s o jedenáct roků starší Kateřinou, vdovou po zemřelém Josefu Křížíkovi, který byl muzikantem v Kněžčicích. Manželka Kateřina narozená 18. listopadu 1855 byla dcerou Jana Šindeláře, hostinského v Brtničce čp. 30. V den svatby si osvojił jejího syna narozeného 39 dní před jejich svatbou 10. srpna 1893 ve Vízce čp. 103. Při zápisu v matrice Alois místo podpisu udělal křížek, asi že neuměl psát. Byl zde zapsán jako řezbář v Brtnici čp. 23 a jako záložník k. k. pěšího pluku barona Waldstattenu č. 81. Posledním bytem v Brtnici byl podnájem ve sklepním bytě obchodníka Heresa čp. 384. Alois prý neměl obchodního ducha, a tak se

prodeje jeho výrobků ujala jeho manželka Kateřina. Na jarmarky prý nosila na prodej plnou nůši a také plnou zástěru vyřezaných figurek a křížů. Když však brzy po svatbě 17. června 1902 zemřela na tuberkulózu, odstěhoval se Alois do Dřevěných Mlýnů u Jihlavy (pod Hlavním vlakovým nádražím). Zde ještě vyřezal pro jihlavské muzeum několik betlémových figurek. Na Znojemskou ulici čp. 15 v Jihlavě se přestěhoval 4. března 1935, ale o měsíc později 8. dubna umírá ve věku 69 roků v jihlavské nemocnici...

Když se na betlémské figurky podíváme pozorně, tak rozpoznáme jejich výraz, různé postoje, ladnost chůze, u muzikantů zaujetí pro hudbu, u některých pastýřů vzrušení a u jiných klid, neboť jejich posláním byla starost o stádo ovcí nebo krav a u tří králů jejich důstojnost. Nejsou to jen stojící postavičky.

Vyřezával to, co viděl kolem sebe. Babku, jak za sebou táhne vzpírající se kozu, domácí zvířata, sedláka jak oře pluhem pole... A tak nám i ve Zhoří zůstala krásná a určitě cenná, dnes již víc jak sto roků stará památka.

Vzpomeňme proto tímto vyznáním i na dost rychle zapomínanou památku:

„řezbáři Boudní, děkujeme Vám za krásně vyřezané figurky, které dlouhá léta v našem kostele ve vánočním čase přináší dětem již mnoha generací radost a nás dříve narozené pohled na postavený betlém vrací ve vzpomínkách do bezstarostných let našeho dětství...“

Na závěr tohoto pojednání chci vzpomenout i tzv. „Potočkův betlém“, který vytvořil **Václav Potočka**. Narodil se v Nadějově 17. srpna 1879, zemřel v jihlavské nemocnici 12. září 1963. Po vychození obecné školy se v Jersíně vyučil truhlářem. Pak pracoval jako truhlářský pomocník v Třebíči a na Znojemsku. Po starším bratrovi, který padl na frontě 1. světové války v roce 1917, převzal menší hospodářství. Země-

dělství se stalo jeho hlavním zaměstnáním. Truhlářské řemeslo provozoval jen příležitostně, našel však zálibu v dřevořezbě. Od počátku dvacátých let minulého století až do své smrti se amatérsky věnoval zhotovování dřevěných plastik a reliéfů podle obrázků s náboženskou tematikou. Tvořil bez jakékoliv průpravy, dlátem vyjadřoval jen to, co cítil. Každé vánoce si ve velké světnici postavil betlém. Při zatočení klikou zástup lidí i ovečky putovaly na pohyblivém pásu do Betléma.

Potočkově pozoruhodné dílo bylo objeveno až dva roky po jeho smrti. V roce 1981 darovala manželka jeho syna Václava celý soubor plastik zhořskému farnímu kostelu a odtud byl v roce 1992 převezen a předán k úschově do Muzea Vysočiny – pobočky v Polné (nyní Městské muzeum Polná).

Ve dnech 7. až 19. prosince 2001 byl obdivován stovkami návštěvníků na výstavě, pořádané v rámci adventních trhů v rakouském Lilienfeldu, a v roce 2003 v kulturním a informačním středisku Městského úřadu v Polné.

Použité prameny a literatura:

Soukromý archiv Římskokatolické farnosti Zhoř, *Protocollum domesticum parochie zhořensis*

Soukromý archiv Obce Zhoř, *Pamětní kniha obce Zhoř* (rukopis Theodora Malce z roku 1924)

Moravský zemský archiv v Brně, E 67 – Sběrka matrik, knihy 6280, 6292, 6293, 6302, 6303, 6529 a 10756 (různé matriky farností Brtnice, Opatov a Jihlava- sv. Jakub)

Coufal, Jindřich: *Farnost zhořská – historie a památky*. Polná 2004

Vaclík, Vladimír: *České betlémy*. Praha 1994.

Milan Šup

Společenské aktivity polenských zdravotníků v první polovině 20. století

Aktivity polenských lékařů v první polovině 20. století byly neodmyslitelnou součástí kulturního a společenského dění ve městě. V uvedeném období působili v Polné, mimo jiné, zejména lékaři MUDr. Alois Prokeš (1861–1918), MUDr. Václav Michálek (1865–1952), MUDr. Karel Turecký (1889–1948) a MUDr. Antonín Šafařík (1903–1975). Nemůžeme opomenout ani lékárníka PhMr. Zdeňka Prokopa (1909–1999)

a pro úplnost ani dentisty Josefa Svatoše a Václava Šlechtu. Nahlédněme do historické literatury, která jejich aktivity zaznamenala.

MUDr. Václav Michálek, městský, praktický a zubní lékař, byl po 47 let členem Sokola, zastával v této organizaci čtyři roky funkci starosty, čtyři roky byl místostarostou a tři roky působil jako zdravotník. Od roku 1921 byl předsedou místního odboru Národní jednoty pošumavské, a to až do jejího zrušení v roce 1939. Působil také v ochotnickém divadle, pro které složil několik hudebních skladeb a doprovázel představení hrou na klavír. Během první světové války ošetřoval společně s MUDr. Aloisem Prokešem bezplatně, společně s členkami Červeného kříže, raněné vojáky v lazaretu, zřízeném v budově dívčí školy. Právě ve válečném období, počátkem roku 1915, si jako první polenský obyvatel pořídil automobil. Ve 20. letech vyučoval odborné předměty na Hospodářské škole v Polné.

Na doktora Michálka, který se dobře znal s otčímem a matkou Bohumila Hrabala ze spolku ochotnického divadla Jiří Poděbradský, vzpomíná ve svém díle spisovatel v souvislosti s úrazy, které mu doktor jako děčku ošetřoval. Zda za ošetření i v jeho případě vystavil pečlivý účet, nevíme; mohl to být s odstupem času zajímavý, úsměvný účet, jako tomu bylo i v jiných případech dokladů vydávaných počátkem minulého století (viz obrazová příloha).¹

Účet MUDr. Václava Michálka z roku 1901

¹ V souvislosti s aktivitami doktora Michálka musíme, podle úsloví, že jablko nepadá daleko od stromu, zmínit i aktivity jeho syna, architekta Ing. Jiřího

MUDr. Karel Turecký, státní obvodní lékař, působil v Polné od roku 1923 až do své nenadálé smrti v roce 1948. Ordinaci měl na Husově náměstí č. 28. Na Polensku dosáhl velké obliby, byl členem Červeného kříže a Okresní péče o mládež, vedl poradnu pro matky a děti, pořádal přednášky. Podobně jako před ním doktor Michálek, vyučoval i doktor Turecký na Hospodářské škole v Polné. Jeho celoživotním zájmem se staly dějiny Polenska. Jako znalec němčiny a latiny překládal staré rukopisy i listiny, od roku 1936 úzce spolupracoval s polským muzeem, pro které získal i řadu exponátů. V roce 1948 byl ostatně zvolen i do výboru Spolku polenského muzea. V letech 1938–1941 redigoval vlastivědný sborník Polensko, do kterého přispěl řadou původních článků; redakční práci přerušil až úřední zákaz vydávání sborníku protektorátními orgány. U příležitosti 500. výročí založení polenského špitálu vydal samostanou publikaci *1447–1947: 500leté jubileum zal. špitálu Janem Sezemou z Rochova*. V městském muzeu jsou v písemné pozůstalosti doktora Tureckého uloženy další, doposud nevydané, rukopisy a poznámky.

Hned po svém příchodu do Polné v roce 1923 se stal členem ochotnického divadelního spolku Jiří Poděbradský, kde působil zpočátku jako herec, v letech 1924–1931 jako režisér a v roce 1947 byl zvolen předsedou spolku. Byl i členem místní tělocvičné jednoty Sokol, kde šest let působil jako zdravotník. Angažoval se i v místním sportu – v roce 1927 byl zvolen do výboru Sportovního klubu Polná a v letech 1930–1932 a 1947–1948 vykonával funkci předsedy klubu, který měl zřízený i zvláštní oddíl kopané. Roku 1940 stál u zrodu Klubu filatelistů pro Polnou a okolí, jehož předsedou byl záhy zvolen. Krátce před smrtí se podílel na přípravě výstavy ke 150. výročí ochotnického divadla v Polné a k historii divadla stačil připravit přednášku v muzeu.

MUDr. Antonín Šafařík si v prosinci 1931 otevřel v Polné ve Viktorinově ulici (dům u Hladíků) třetí lékařskou ordinaci ve městě, kterou později přemístil do vlastního na Husově náměstí. Po příchodu do Polné se stal členem Sokola, kde byl jeden rok starostou, dva roky místostarostou a osm let působil v této organizaci jako zdravotník. Spolupracoval s místní organizací Červeného kříže a Masarykovou ligou proti

Michálka (1896–1952), ve vztahu k Polné. Jeho práci připomíná budova městské spořitelny na Husově náměstí, postavená dle jeho projektu. Zajímal se o historii památek v regionu, účastnil se postupného restaurování polenského hradu. V roce 1946 sestavil rukopis *Historie staré radnice v Polné 1479–1945*, který byl se souhlasem autorových potomků publikován ve třetím čísle časopisu Polensko, ročník 2014.

tuberkulóze, působil také ve správním výboru a později i jako předseda Okresní péče o mládež. V roce 1937 byla, mimo jiné organizace zaměřené na obranu státu, založena Masarykova letecká liga a jejím předsedou se stal právě MUDr. Šafařík, který byl při nácvičku létání kluzákem natočen dokonce filmovou kamerou. Další organizací, ve které se mohli Polenští s doktorem Šafaříkem setkat, byl pěvecký spolek Čestmír, kde vykonával funkci předsedy.

Koncem roku 1946 doktor Šafařík z Polné odešel do Jihlavy, kde od 1. ledna 1947 působil jako soukromý praktický lékař a jako státní lékař obvodní, později i železniční. Zemřel v roce 1975 při výkonu zdravotnického povolání ve své ordinaci.

PhMr. Zdeněk Prokop, polenský rodák a lékárník, který v místní lékárně působil nepřetržitě 42 let od roku 1936 až do odchodu do důchodu v roce 1978. Od roku 1936 byl členem Klubu českých turistů, jednatelem spolku Fotoamatéři, aktivně provozoval cykloturistiku, zejména po Českomoravské vrchovině. Od roku 1938 byl pokladníkem Masarykovy letecké ligy v Polné, která v té době měla 135 členů. Byl také jednatelem pěveckého spolku Čestmír, členem Spolku městského muzea v Polné, ochotnického souboru Jiří Poděbradský a městského zastupitelstva. Jako první vlastivědný badatel publikoval příspěvek o místní lékárně, která se nachází již dvě stě let ve stejném domě – na Husově náměstí číslo popisné 29.² Hodnotný mobiliář lékárny, pocházející zejména z počátku 19. století, věnoval polenskému muzeu. Prokopův významný dar se stal základem trvalé expozice *Stará polenská lékárna*.³

Josef Svatoš – dentista, provozoval na základě tzv. zubotechnické koncese svou ordinaci na Husově náměstí v čísle 27. Oblíbený zubař a jeho pohledná manželka, která byla jeho instrumentářkou, tvořili

² *Z dějin polenské lékárny*. Polensko, roč. 2, č. 4, s. 51–53. Společně s MUDr. Karlem Tureckým publikoval též příspěvek *Vývoj městského znaku polenského, městské pečeti*. Polensko, roč. 3, č. 3, s. 31–33.

³ Také zde platí to, co bylo výše zmíněno o synovi MUDr. Václava Michálka. MVDr. Ivan Prokop se, stejně jako jeho otec Zdeněk, zajímá o historii rodného města, přestože po většinu života působil na Šumavě. Doktor Prokop se po celý život zabýval ornitologií a množství svých zjištění publikoval v odborných periodících. Jako amatérský fotograf zhotovil pro potřebu Městského národního výboru v Polné a Muzea Vysočiny dokumentární černobílé fotografie do několika publikací a propagačních letáků a se svými snímky se účastnil několika výstav. Z historie a přírody Polné publikoval několik příspěvků ve sborníku Polensko. Po svém návratu do rodného města působil v letech 2010–2014 jako předsedou Klubu Za historickou Polnou.

nepřehlédnutelnou dvojici ve společenském životě města. Když byl roku 1930 v Polné založen myslivecký spolek, stal se jeho aktivním členem i dentista Svatoš, který jako zdejší myslivec působil desítky let.

Díky výše uvedeným aktivitám polenští zdravotníci dlouhodobě dobře znali mnoho potencionálních klientů, včetně jejich dětí, některé od jejich narození až do dospělosti. V době jejich působení neexistovala dnešní pohotovostní služba, ani rychlá služba záchranná, a proto ochotně ošetřili občany města i blízkého okolí v naléhavých případech i mimo ordinace hodiny, volné dny nevyjímaje. Bylo snadné je nalézt, protože jejich ordinace sousedily v jednom domě s jejich bytem, často se nacházeli i na schůzích a akcích některého z početných místních spolků. V průběhu prvé poloviny minulého století prožili čestně časy dobré i zlé vždy s plným pochopením pro své spoluobčany. Díky.

Použitá literatura:

Polná 1242–1992. Polná 1992.

Prchal, Jan: *Biografický slovník Polenska*. Polná 2002.

Prchal, Jan: *Polná ve 20. století*. Polná 2006.

Šup, Milan: *Bohumil Hrabal a Polná*. Polná 2014.

Urbánek, Miroslav: *Kapitoly z dějin sokolského hnutí v Polné*. Polná 2003.

Urbánek, Miroslav: *Vzpomínka na MUDr. Antonína Šafaříka, lékaře, spolkového, kulturního a osvětového pracovníka. (100. výročí narození)*. Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských, roč. XIV., 2004, s. 182–184.

Urbánek, Miroslav: *Život a dílo MUDr. Karla Tureckého. Portrét lékaře a vlastivědného pracovníka v Polné*. Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských, roč. XIII, 2002, s. 173–194 a roč. XIV., 2004, s. 99–118.

Jan Prchal

Dvacet pět let Klubu Za historickou Polnou

/stručný přehled nejdůležitějších aktivit/

Psal se leden roku 1990, když našel nápad Václava Fišara z Polné založit Klub Za historickou Polnou kladnou odezvou u několika příznivců regionální historie. Ustavující schůzka se konala 2. února 1990 za přítomnosti zakládajících členů Václava Fišara, Jiřího Klusáčka, Františka Macha a Jana Prchala. Klub se stal členem Nezávislé památkové unie

ČR a 19. února 1991 byl po předchozím předložení svých stanov zaregistrován Ministerstvem vnitra ČR.

Po výzvě, otištěné v Polenském zpravodaji, se přihlásili další zájemci a na schůzce 21. března 1990 již klub zaregistroval třináct členů. Bylo dohodnuto zajistit stálé sezónní průvodcovství, založit archiv klubu a – jako úkol číslo jedna – zachránit zdevastovanou židovskou synagogu. Předsedou klubu byl zvolen učitel Jiří Klusáček.

Z časových důvodů není možné připomenout si veškeré aktivity klubu za dvacet pět let činnosti. Proto si připomeneme jen ty nejdůležitější. Činnost klubu se v Polné i mimo město jeví jako značně pestrá. Do povědomí obyvatel za všechny ty roky se dostala jako velmi přínosná. Přináší poučení občanům nejen z našeho města. Rozšiřuje znalosti z historie i ze života a činnosti významných obyvatel a rodáků. Členové z řad klubu napsali a vydali v různých publikacích a periodících – i celostátního významu – stovky odborných článků, podíleli se na vydání a tisku četných publikací, z nichž mnohé napsali. Od roku 1996 vydává klub samostatný vlastivědný sborník Polensko o rozsahu přibližně sto stran ročně; od počátku vydávání byl redaktorem sborníku Jan Prchal, od roku 2011 působí jako druhý redaktor též Filip Plašil. V letech 1999–2010 převzalo vydávání sborníku nakladatelství Linda- Jan Prchal Polná, při čemž redakční rada byla tvořena členy Klubu Za historickou Polnou. Od roku 2011 je sborník opět vydáván v režii Klubu. Řada členů Klubu po léta pracuje na korekturách připravovaných publikací o historii polenského regionu.

Velkým přínosem se ukázal být neúnavný klubový sběr starých fotografií a dokumentů. Z největších souborů fotografií a negativů, které Klub digitalizoval či nechal vyvolat, se sluší jmenovat fotoarchivy Stanislava Tesky, Vladimíra Ferry nebo Jaroslava Vítka či soubor skleněných negativů z pudy hostince „Na Krajzontě“. Klub uchovává jak získané originální archiválie, tak zároveň pořizuje i kopie obtížně dostupných archiválií pro potřeby místních badatelů. Veškeré tyto fotografie a archiválie, ať již v hmotné nebo elektronické podobě, jsou smysluplně využívány na stránkách průvodců, kalendářů, bulletinů, v časopisech, sbornících a knihách nebo i na výstavách; čerpají z nich studenti, badatelé a zájemci o regionální historii, kteří se též pravidelně obracejí s odbornými dotazy na členy Klubu. V posledních letech navázal Klub zajímavou spolupráci zejména s prof. Alainem Soubigou z pařížské univerzity Sorbonne a několika kunsthistoriky a genealogy.

Návštěvníci města pozitivně hodnotí průvodcovskou činnost klubu. Za uplynulých dvacet pět let provedli zejména Jiří Klusáček, Jaromír

Procházka, Filip Plašil, Ivan Prokop a Jan Prchal na tři tisíce turistů, a to číslo není vůbec nadsazené, když uvážíme, že za jeden rok prováděli po polenských památkách v průměru 120 osob. Zejména zásluhou Jaromíra Procházky byly po několik let realizovány v režii klubu i zájezdy po památkách České republiky; obnovy této tradice se v roce 2015 ujala Miluše Skočdopolová. Od roku 2011 realizuje klub též návštěvy nepřilíš známých nebo hůře přístupných památek Vysočiny.

V oblasti pořádání výstav není ani možné všechny vyjmenovat. Mnohé připravil klub samostatně, jiné ve spolupráci s radnicí, muzeem nebo se samotnými vystavovateli. Připomeňme jen úspěšné a četně navštěvované výstavy obrazů Josefa Kosa, Ivo Beránka, Pavla Prchala, Jaroslava Rychlého, grafiky Františka Vacka, výstavy starých pohlednic a fotografií nebo výstavy k 300. výročí dostavby děkanského chrámu, k 100. výročí Hilsneriády, která nakonec inspirovala Židovské muzeum v Praze ke vzniku stálé výstavní expozice „Případ Leopolda Hilsnera“, nebo výstavu k 150. výročí založení pošty v Polné a další a další expozice a výstavy.

Od roku 1999 je činnost klubu každoročně podporována městem určitou finanční částkou. Klub vždy tento příspěvek náležitě využívá nejen pro svou rozvíjející se činnost, ale několikrát věnoval ze své pokladny nemalý finanční obnos na věci potřebné, z nichž má užitek opět město a jeho obyvatelé. Užší kontakt s Městem Polná zajišťují členové Klubu, kteří od roku 1990 pravidelně pracují jako členové městského zastupitelstva či komisí rady města, zabývajících se kulturou a regenerací památek.

Pozoruhodná je spolupráce s médii – rozhlasem, televizí, s redakcemi tiskovin. Opět není možné všechny aktivity vyjmenovat; lze jen připomenout, že zásadní spolupráce z celostátního hlediska byla navázána s rádiem Svobodná Evropa, Českým rozhlasem, s televizními stanicemi ČT 1 a ČT 2 a Novou, rakouskou televizní stanicí ORF a také s různými filmovými společnostmi při vzniku scénářů k dokumentárním i celovečerním filmům. Ve všech pořadech bylo prezentováno naše město.

Někteří členové se dlouhodobě zabývají přednáškovou činností, a to nejenom v Polné, ale například i v Hradci Králové, Praze, Písku, Velkém Meziříčí, Třebíči a dokonce ve Vídni.

Velmi prospěšná je rovněž spolupráce klubu s historiky, státními archivy a muzejními institucemi v Jihlavě, Havlíčkově Brodě, Brně, Praze, Zámrsku a Žďáru nad Sázavou a s různými dalšími institucemi v Praze, Plzni, Písku, Vysokém Mýtě, Olomouci atd. Tato činnost se opět vý-

znamně podílí na propagaci, popularizaci a šíření dobrého jména našeho města. Mnozí členové po celá léta vypomáhají i polenskému muzeu – ať již při revizích fondů, jako konzultanti, průvodci, hlídači expozic při větších kulturních akcích či údržbáři. Řada členů klubu se v průběhu času objevila i mezi členy muzejní rady.

V průběhu let se mnozí členové klubu aktivně zapojili například do obnovy Pojmannovy stezky a její údržby, stavby mostků v chobotu rybníka Peklo v Březině a u židovského hřbitova, v jarním a podzimním období prováděli či stále provádí údržbu židovského hřbitova. V oblasti oprav a podpory turistiky prosadil klub zapsání některých objektů – například Kleštěru, objektů měšťanského pivovaru – do seznamu státem chráněných památek. Podařilo se rovněž zabránit demolici synagogy, která po rekonstrukci slouží jako regionální židovské muzeum a je turisty hojně navštěvována.

Nelze opomenout zřízení informačních panelů na hřbitovech sv. Barbory a sv. Kateřiny, obnovení starých litinových pump na veřejných studních v rámci jejich záchrany jako historických památek, nebo zhotovení a odhalení pamětní desky spisovateli Bohumilu Hrabalovi na objektu bývalého měšťanského pivovaru.

Jako znamenitá propagace se ukázal návrh Františka Macha – zřídit webové stránky klubu na internetu. Od jejich zpřístupnění veřejnosti 1. února 2009 web navštívilo více jak 44 500 uživatelů internetu, tj. v průměru 9 osob každý den. Na stránkách klubu je nyní zpřístupněno 2600 obrazových příloh – dobových fotografií i snímků ze současnosti. Tak bohatou nabídku fotografií a obrazových příloh nemají žádné jiné webové stránky obdobně zaměřeného spolku. V dnešní době, kdy masové rozšíření internetu umožňuje jejich uživatelům krom jiného i určitou formu vzdělávání, je taková propagace pro město, ve kterém žijeme, opravdu nutná a velmi přínosná. Potěšitelné na celé věci je jejich využitelnost a využívání. Již nesčetněkrát byl klub požádán různými organizacemi a institucemi i jednotlivci z řad historiků, studentů a badatelů o poskytnutí mnohých obrázků a fotografií v lepší kvalitě pro různé účely. Stejně tak trvá zájem o texty, články a statě vložené na webových stránkách klubu. Jsou tak využívány v různých publikacích, člancích, diplomových pracích apod. Na stránkách nechybí ani odkazy na další weby z Polné a okolí.

Klub bezplatně užívá spolkové místnosti v domě čp. 275 ve Varhánkově ulici, které byly v roce 1999 a následujících letech za vydatné pomoci pracovníků Městského úřadu v Polné zařízeny a vybaveny.

Ve funkci předsedy Klubu se vystřídali Jiří Klusáček (1990–2001, 2005–2010), František Mach (2001–2005), MVDr. Ivan Prokop (2010–2014) a JUDr. Filip Plašil (od 2014). Jako místopředsedové spolku působili František Mach (1990–1997, od 2005 dosud), Jan Prchal (1997–2001) a Jiří Klusáček (2001–2005). Ve funkci jednatele se vystřídali Jan Prchal (1990–1997, od 2001 dosud) a František Mach (1997–2001). Funkci pokladníka zastávali Věra Müllerová (1990–2007), Leopold Brablec (2007–2010) a Věra Kruntorádová (od 2010 dosud). Tajemníkem klubu byli Jaroslava Hajnová (1990–2000), Jaromír Procházka (2000–2014) a Miluše Skočdopolová (od 2014 dosud). Jako další členové výboru v průběhu let působili Bohuslav Hladík a krátce též Vojtěch Veit. Funkce revizní komise zůstávala mnoho let neustálená, ponejvíce ji vykonávala Jaroslava Hajnová a poslední rok společně Ivan Prokop a Filip Plašil. V roce 2010 byla namísto revizní komise zřízena funkce revizora, kterou vykonávali Filip Plašil (2010–2014) a Blanka Bramborová (od 2014 dosud).

Činnost Klubu Za historickou Polnou za uplynulých dvacet pět let lze hodnotit jako velmi úspěšnou. Klub se současnými šedesáti členy vstoupil svou činností do povědomí obyvatel a význam jeho práce překračuje rámeček města. Řada členů byla také za svou činnost pro klub a město oceněna. Nezbývá než si přát, aby bylo aktivních zájemců o historii Polné, sdružených v Klubu Za historickou Polnou, v budoucnu ještě více. Zejména těch věkově mladších.

U příležitosti 25. výročí založení Klubu Za historickou Polnou si připomeňme chronologicky jeho hlavní činnost:

Rok 1990. Suť z propadlého stropu synagogy a náletové byliny a dřeviny vyčistili členové Klubu 9. a 16. května a na schůzce s představiteli Města Polná prosadili dorovnání horních částí zdiva a provizorní zastřešení. Tím byl učiněn první a zásadní krok k záchraně vzácné židovské památky v Polné.

Rok 1991. Započal intenzivním sběrem písemností se vztahem k historii regionu. Agilní členové Klubu – Jan Vytlačil, Jan Prchal a později také Ludmila Vomlelová – zahájili fotodokumentaci důležitých událostí v Polné a okolí, fotografie jsou archivovány. Fotodokumentace je prováděna soustavně. 19. února 1991 byl Klub Za historickou Polnou zaregistrován do rejstříku občanských sdružení Ministerstvem vnitra České republiky.

Roku 1992 se Klub stal spoluvydavatelem titulu *Polenské pohádky a pověsti*. V červnu proběhly v Polné velkolepé oslavy 750 let nejstarší písemné zmínky o Polné. V rámci oslav Klub připravil samostatnou

výstavu *150 let pošty v Polné* a také výstavku, kterou připomněl 150. výročí příchodu spisovatelky Boženy Němcové do Polné. Byl proveden důkladný soupis nemovitých kulturních památek dle kategorií.

V roce 1993 členové Klubu postupně očistili všechny pomníky na polenském židovském hřbitově. Pro Ministerstvo kultury ČR dále Klub vypracoval návrhy a dokumentaci pro vyhlášení dalších objektů za památkově chráněné.

Rok 1994. Dne 16. února se zástupci Klubu zúčastnili jednání s Federací židovských obcí v Praze o dalším využití „rabínského domu“ a o způsobu rekonstrukce synagogy. Dva členy Klubu přijal v březnu na své chatě v Kersku spisovatel Bohumil Hrabal; jeho vzpomínky na dětství v Polné byly zachyceny na audiokazetu a uloženy do archivu Klubu. Návštěva z Polné inspirovala Bohumila Hrabala k napsání textu *Já si vzpomínám jen a jen na slunečné dny* (později byl text vydán jako samostatná publikace). Ve dnech 20. a 21. srpna 1994 se v Polné za pomoci Klubu uskutečnilo celostátní setkání občanských sdružení zastoupených v Nezávislé památkové unii, které nalezlo ohlas v televizi i tisku. V říjnu Klub uspořádal výstavku o své činnosti na celostátní výstavě neziskových organizací v Praze. Byly získány amatérské filmy z Polné z let 1940–1943.

Roku 1995 byla činnost Klubu rozšířena o vysazování stromků v lokalitě Kateřinov. Dne 5. dubna uspořádal Klub již druhou přednášku cestovatele Františka Slámy o výpravě do východní Afriky s výstupem na Kilimandžáro, kterou shlédlo na 400 posluchačů. Václav Fišar a Jan Prchal připravili pro Polenský zpravodaj seriál rozhovorů s pamětníky k 50. výročí ukončení II. světové války a květnových událostí v Polné. Klub navázal spolupráci s Vlastivědnou a genealogickou společností ve Velkém Meziříčí, a to formou vzájemných návštěv, přednášek a výměn dokumentů. Spolupráce trvá dodnes. Jan Prchal v Jupiter klubu ve Velkém Meziříčí přednesl od roku 2002 čtrnáct přednášek o historii Polné. Na pozvání Klubu přijelo do Polné v tomto roce několik novinářů (následně byly v celostátních denících otištěny články o měšťanském pivovaru a o využití synagogy pro židovské muzeum). Na výroční členské schůzi schválil Klub návrh Jana Prchala obnovit vydávání kulturně-historického a vlastivědného sborníku *Polensko*, určeného pro členy a přátele Klubu.

Roku 1996 stoupl počet členů na 45 osob. Byl vyhotoven soupis připomínek a návrhů k chystanému územnímu plánu města. Na podzim byly zahájeny práce na vyčištění prastaré obchodní cesty „Klešteru“, jejíž část se v Polné zachovala. V průběhu roku započalo v režii Klubu

vydávání sborníku *Polensko* v rozsahu čtyř čísel ročně. Redaktorem sborníku, který navázal na starší stejnojmenný titul vydávaný v letech 1938–1941, se stal Jan Prchal.

Na jaře roku 1997 pokračovaly práce na zpřístupnění Kleštěru. Dne 3. dubna 1997 Klub uspořádal přednášku PaedDr. Františka Slámy o výpravě na Sibiř s Ing. Miroslavem Zikmundem, zúčastnilo se jí opět okolo 400 zájemců. Ve spolupráci s Muzeem Vysočiny připravil Klub výstavu „*Vznik a vývoj pohlednic*“ se zaměřením na pohlednice Polné a okolí; tato výstava trvala tři měsíce a po celou dobu byla hojně navštěvována. Na videokazety byly překopírovány další amatérské filmy, tentokrát z konce 30. let. Klub společně s Římskokatolickou farností-děkanstvím Polná realizoval pro veřejnost také promítání čtyř krátkých filmů o Polné. Pohřbu spisovatele Bohumila Hrabala se zúčastnili Jiří Klusáček, Josef Kodras a Jan Prchal.

V roce 1998 Klub nechal zhotovit skleněné tabule pro výstavní činnost (v hodnotě cca 6 000 Kč), které jsou využívány muzeem, ale i dalšími polenskými organizacemi. Řada členů Klubu věnovala finanční prostředky na pořízení nových polenských zvonů (celkem 14 000, - Kč). Klub navázal spolupráci s nově vzniklým Klubem čtenářů Bohumila Hrabala v Nymburku. Na návrh jednatele Františka Macha byly v přízemí budovy pošty nainstalovány tři výstavní panely – zajímavosti z historie, informace pro turisty, fotodokumentace apod. Ministerstvo kultury ČR prohlásilo z podnětu předsedy Klubu Jiřího Klusáčka Kleštěr za kulturní památku; dočišťovací práce na středověké stezce probíhaly ještě tento rok. Městská rada v Polné schválila návrh starosty Jindřicha Skočdopole, aby Klub bezplatně užíval místnost v domě č. 275 ve Varhánkově ulici.

V roce 1999 byla za vydatné pomoci pracovníků Městského úřadu v Polné zařízena a vybavena klubovna. Do ní přemístěný archiv byl postupně tříděn a katalogizován. V průběhu roku využilo klubový archivní fond 38 badatelů. Doklady Klubu slouží pro publikační a výstavní činnost a jsou také využívány studenty a řadou zájemců o historii. Knihovna čítala v tom roce na 150 svazků, z nichž většinu věnoval Jan Prchal, a je průběžně doplňována nejnovější literaturou se vztahem k regionu. V březnu připravil Klub výstavu k 100. výročí Hilsneriády a jen za první týden ji shlédlo na 800 návštěvníků. Výstava dala impuls a inspiraci pro vznik expozice Případ Leopolda Hilsnera, která byla otevřena Židovským muzeem v Praze v červenci ve Španělské synagoze. Zde ji navštívilo na 30 tisíc návštěvníků. Expozice byla poté přemístěna do synagogy v Polné. Druhou výstavu „*Polná na dobových fotografiích*“

uspořádal Klub za vydatné pomoci Muzea Vysočiny. Výstava trvala od července do konce roku 1999. Klub vyslal své zástupce na konferenci „Hilsnerova aféra a česká společnost 1899-1999“, která se konala v listopadu v Praze. Zástupci Klubu zde navrhli zaslat žádost rakouské vládě o revizi Hilsnerova procesu s cílem dosažení rehabilitace Leopolda Hilsnera. Konference jejich návrh jednomyslně přijala. Z ekonomických důvodů převzalo vydávání sborníku *Polensko* nakladatelství Linda – Jan Prchal Polná. Klub měl koncem roku 89 členů.

V lednu roku 2000 se konala jubilejní 10. výroční konference Klubu. Jan Prchal a František Mach připravili v březnu společně s PhDr. Bohumilem Černým přednášku o Leopoldu Hilsnerovi v krajské knihovně v Hradci Králové. Navštívilo ji 70 zájemců. Přednášku natáčel Český rozhlas, byla vysílána v bloku trvajícím přes dvě hodiny a věnovaném právě Hilsneriádě. V období od 7. do 9. května pobývali František Mach a Jan Prchal spolu s Bohumilem Černým ve Vídni. Zde proběhla podobná přednáška o Hilsneriádě v Klubu Čechů a Slováků žijících ve Vídni. Přednáška se konala pod záštitou české ambasády. Někteří členové Klubu se podíleli na vydání čtyř různých publikací na téma Hilsneriády. V červnu vysílalo rádio Svobodná Evropa rozhovor s Janem Prchalem o Hilsneriádě, aktuálním stavu rehabilitace L. Hilsnera a o publikacích vydaných u příležitosti 100. výročí události. Dne 5. září byla za účasti řady významných hostů slavnostně otevřena zrekonstruovaná synagoga. Několik let trvajícím úsilím Klubu o záchranu, opravu a využití synagogy pro Židovské muzeum tak bylo zhodnoceno. Klub toho roku vydal tiskem reprinty dvou historických map a jednu pohlednici, někteří členové Klubu se podíleli i na vydání čtyř rozsáhlejších publikací v nakladatelství jednatele Klubu Jana Prchala. Kromě několika přednášek na téma Hilsneriáda uspořádal Klub i přednášku PhDr. Oldřicha Mála z Příbyslavi na téma zaniklé vsi Jeneč.

2001. Velmi významným bylo prohlášení pivovaru za státem chráněnou památku z iniciativy Jiřího Klusáčka; po několikaletém úsilí Klubu vydalo prohlášení ministerstvo kultury v listopadu 2001. Architekt Pavel Šimeček vypracoval pro Klub studii stavebního vývoje polenského hradu na přelomu 16. a 17. století. Byla dokončena *Bibliografie Polenska* autora Jana Prchala – soupis článků a publikací. Klub provedl letecké snímkování Polné a podílel se na výstavě Běh času chrámu Nanebevzetí Panny Marie a na následně vydané brožuře.

2002. Členka Sonja Sázavská obdržela v Přelouči prestižní cenu Arbo-Media Františka Filipovského za celoživotní práci v dabingu. Jan Prchal byl zařazen do soupisu autorů historických prací v Památníku Národního písemnictví v Praze. Jan Krátký sepsal v tomto roce pokračování

čování své knihy *Můj klukovský život na Zámku v Polné*. Jan Prchal byl spoluautorem scénáře pro pořad ČT 1 „Po Česku – díl Polná“, ve kterém byl současně průvodcem redaktora Václava Žmolíka.

2003. Klub vydal čtyři nové pohlednice Polné. Spolu se členy Klubu českých turistů v Polné a dalšími dobrovolníky se zapojil do akce na obnovu Pojmannovy stezky. Společně se uskutečnilo sedm pracovních vycházek. Upraveno bylo cca 500 m lesních cest, zhotoveny základy na altán zvaný „Doubravník“, sestup k rybníku Kukle, prořezávky... Na zastřešení altánku na Pojmannově stezce u hráze Kukle Klub věnoval 7000,- Kč. Členové Klubu spolupracovali při vzniku návrhu praporu města Polné; prostřednictvím kulturní komise Rady města konzultovali členové Klubu s heraldikem jeho grafickou podobu. Členové Klubu následně pomáhali organizačně zajišťovat průběh slavnosti ke svěcení praporu. Místopředseda Klubu Jiří Klusáček spolupracoval s předním českým historikem Karlem Kučou, autorem rozsáhlé několikadílné monografie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*; výsledkem je podrobná prezentace Polné v pátém díle.

2004. V měsících březnu a dubnu dokončili někteří členové za vydatné podpory města a společně se členy Klubu českých turistů v Polné, rodinou Bednářovou a dalšími dobrovolníky obnovu Pojmannovy stezky. Byla dokončena úprava a rozšíření lesních cest v délce 700 m, provedeny prořezávky a turistické značení. Za ztížených podmínek byla dokončena stavba a zastřešení „Doubravníku“ v místě, kde tento původně od roku 1913 stával. Na jeho zhotovení Klub věnoval 2000,- Kč. Pokrytí plechem provedl člen Klubu Radek Brukner. Za přítomnosti zástupců města, novinářů, hostů a 150 účastníků z Polné byla Pojmannova stezka v prostoru u bývalého Borského mlýna 8. května slavnostně otevřena. Trasa dlouhá 4,5 km byla vyznačena žlutým pásovým značením a zanesena do turistických map; při stezce bylo zabudováno šest laviček a tři zastřešené altány. Ve dnech 9. až 16. září 2004 probíhala v přízemí radnice výstava *Polná v digitální fotografii*, pořádaná Kulturní komisí Rady města Polná a Klubem Za historickou Polnou; expozici se 190 fotografiemi Michala Neubauera, Ludmily Vomlelové, Jiřího Rathouského st. a Jana Prchala st. navštívilo cca 1500 zájemců. Klub se zásadně podílel na vzniku scénáře 21. dílu TV seriálu Jaromíra Štětiny a Františka Slámy *Putování za českými čerty*; jednatel Klubu Jan Prchal se účastnil natáčení jako průvodce.

2005. V květnu Klub zorganizoval stavbu nového mostku přes Ochozský potok k židovskému hřbitovu. Jan Prchal a Jaromír Procházka připravili pro ZŠ v Dobroníně tematickou přednášku *Z historie Polné*, které se zúčastnilo 120 dětí, druhou přednášku *Z historie country*

hudby s polenskou country skupinou Vrak připravil Jan Prchal pro Místní knihovnu v Dobroníně, v pořadí třetí přednášku s besedou *Zločiny komunismu na Vysočině* za účasti vězně z 50. let Františka Dočekala z Polné připravil Jan Prchal opět pro ZŠ v Dobroníně.

2006. Miloslav Matuška zdokumentoval videokamerou většinu nejdůležitějších kulturních a společenských akcí v Polné. Videozáznamy, které pořizoval i v následujících letech, odevzdává nezištně do archivu Klubu. V zimních měsících jsou záznamy dle časových možností členům promítány v klubovně. Na jaře vydalo Město Polná knihu Jana Prchala *Polná ve 20. století*, na jejímž vzniku se Klub redakčně podílel. Většina dobových fotografií v publikaci byla použita z archivu Klubu. Jiří Klusáček, Aleš Klusáček a Ludmila Vomlelová prezentovali Polnou v pořadu ČT 1 *Toulavá kamera*; Jan Prchal prezentoval město dvakrát v rádiu Region (v říjnu to byl pořad *Historie polského hradu* spolu s Martou Vomelovou a v listopadu relace *Židovské město v Polné* s Marií Fišerovou). Se členy Klubu českých turistů v měsíci květnu postavili členové mostek přes Zhořský potok v Březině z materiálu dodaného městem. S paní učitelkou Jarošovou a několika žáky základní školy (Klub Pampeliška) na Pojmannovu stezku zabudovali a umístili informační panely, čímž se tato turistická stezka stala naučnou. Všichni členové Klubu s radostí a uspokojením přivítali v tomto roce zprávu o osamostatnění polenského muzea, o což se v minulosti Klub několikrát neúspěšně pokusil.

2007. Jiří Klusáček spolupracoval s redaktory rádia Region Vysočina (12. března) a stanice Praha (23. října) při vysílání o našem městě. Dne 23. října provedl besedu o historii Polné v Domově důchodců ve Ždírci a v průběhu roku provedl po památkách Polné několik početných skupin turistů, mimo jiné zájezd Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Filip Plašil je autorem hodnotné publikace *Z historie děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Polné*, vydané na jaře v nakladatelství Linda. Tato studie získala posléze první cenu v soutěži ministerstva školství o nejlepší studii z řad studentů středních škol v rámci ČR. Členové Klubu poskytovali redakční pomoc také při vydání několika dalších publikací o historii Polné a blízkého okolí. Jan Prchal prezentoval město třikrát v rádiu Region a Vysočina, uskutečnil tři přednášky, z toho jednu 30. dubna na celostátním setkání historiků na zámku v Třebíči. Po Polné prováděl též vzácnou návštěvu z židovské obce na Havajských ostrovech Kona Beth Shalom, kde je umístěna a využívána tóra z polenské židovské synagogy. V muzeu poskytovali členové Klubu pomoc při uspořádávání depozitáře a sbírkových fondů Městského muzea Polná. Zde je na místě vyzdvihnout zejména činnost

Františka Macha. Dosud je Městem Polná využívána k propagaci turistiky obzvláště povedená série propagačních materiálů, vytvořených toho roku spoluprací Jana Prchala a Fotoklubu Polná.

2008. Na podzim byl členy přijat návrh Františka Macha – zřídit nové, přehledné a objemově pestré webové stránky s jednoduchým redakčním systémem. Klub následně zadal zhotovení stránek odborné firmě a dne 11. února 2009 byly nové webové stránky Klubu na internetu zpřístupněny veřejnosti. Jiří Klusáček 29. února hovořil o záchraně měšťanského pivovaru v rozhlasové stanici Praha. 22. července se Jan Prchal a Filip Plašil podíleli na natáčení rozhlasového pořadu o spisovateli Bohumilu Hrabalovi s názvem *Zastavte stoličku*, který byl vysílán 28. října 2008 v Českém rozhlase Vltava a trval 70 minut; následně v říjnu oba spolupracovali při tvorbě dokumentu o Leopoldu Hisnerovi pro rakouskou televizi ORF Wien v pořadu *Orientierung*. V září se pak Jan Prchal podílel na natáčení rozhlasového pořadu o spisovateli Zdeňku Matěji Kudějovi. Ivan Prokop zajistil pro Městské muzeum v Polné výstavu *Ptáci ve fotografii*.

2009. Ivan Prokop se koncem roku 2009 zúčastnil příprav a zajištění účasti Města Polná na turistickém veletrhu *Regiontour 2010* v Brně, stejně jako v následujících letech. Pokračovala velmi dobrá spolupráce s městským muzeem, Klub zajistil prezentaci historie města i na výstavě *Vražedná realita – zločin a trest v českém výtvarném umění 1800–1914* v Plzni a na webových stránkách centrálního sdružení propagujícího geocaching. Ve dnech 29. a 30. srpna 2009 navštívil Polnou se skupinou asi 20 studentů vídeňské univerzity historik Institutu pro židovské dějiny Rakouska a Všeobecného odškodňovacího fondu Wolfgang Gasser, který se dlouhodobě odborně zabýval osobou polenského rodáka Benjamin Kewalla, literáta a účastníka vídeňské revoluce v roce 1848. František Mach a Filip Plašil se podíleli na přípravě nových propagačních tiskovin Města Polná.

2010. Byly schváleny nové spolkové stanovy. Z podnětu Ivana Prokopa byl pořízen soupis starých litinových pump na veřejných studních v rámci jejich záchrany jako historických památek. V průběhu následujícího roku byla zajišťována jejich renovace. Vedle přednáškové činnosti Jana Prchala v Jupiter Klubu ve Velkém Meziříčí Klub toho roku připravil sedm přednášek pro Univerzitu volného času, pořádanou v měsících říjnu, listopadu a prosinci Husovou knihovnou v Polné. Mnozí členové úzce spolupracovali s Městským muzeem v Polné a také s dalšími institucemi... Jan Prchal vydal rozsáhlou reprezentativní publikaci *Polná*, na jejíž přípravě se redakčně podíleli i další členové Klubu. Po ukončení činnosti papírnictví, knihkupectví a nakladatelství Linda – Jan Prchal

Polná převzal Klub toho roku po letech opět vydávání sborníku Polensko ve vlastní režii; pro ten účel zakoupil novou výkonnou tiskárnu a kopírku.

2011. V měsících říjnu, listopadu a prosinci připravil Klub ve spolupráci s Husovou knihovnou šest přednášek z historie města a jednu cestopisnou. Konaly se v klubovně ve Varhánkově ústavu vždy po 14 dnech dvakrát po sobě. V rámci generální rekonstrukce a zpřístupnění národní kulturní památky spolupracovali Jan Prchal a Filip Plašil při tvorbě informačních panelů v chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Filip Plašil se jako spoluautor podílel též na přípravě publikace – uměleckohistorickém průvodci děkanským chrámem *Architektonická perla Dietrichsteinů*.

2012. Během polenské pouti natáčel jeden ze štábů České televize půlhodinový pořad o polenské mrkvancové pouti, zařazený do pořadu *Folklorika*. V pořadu vystoupilo se svými komentáři hned několik členů Klubu. Jan Prchal navázal spolupráci s internetovou Uměleckou galerií webových stránek kraje Vysočina, kam připravil prezentaci grafiky Františka Vacka, fotografií Aloise Kunce a olejomalb Josefa Rychlého. Filip Plašil sepsal a vydal publikaci *Kapitoly z historie Záborné*, pojednávající o historii záborenského sboru dobrovolných hasičů, družstevním lihovaru a kampeličce, Jan Prchal vydal tiskem historii obce Brzkov v datech. Filip Plašil, Jiří Klusáček a Aleš Klusáček připravili dvoudenní komentované prohlídky kostelů sv. Kateřiny a sv. Barbory v rámci Dnů evropského kulturního dědictví; Jan Prchal po několik let pravidelně zajišťuje průvodní slovo o polenské historii při kostýmním pochodu Po stopách krále Jiřího z Poděbrad, pro Vlastivědnou a genealogickou společnost Velkém Meziříčí připravil další dvě přednášky. Jako každoročně, provedli členové Klubu udržovací pochůzku po Pojmannově turistické stezce. V rámci zakončení hlavní etapy generální rekonstrukce děkanského chrámu prosadil Klub osazení atributů u restaurovaných soch sv. Petra a Pavla.

2013. Ve spolupráci s městem byl několika členy Klubu připraven do tisku stolní kalendář na rok 2014 pod názvem *Polná dříve a dnes*, se starými fotografiemi Polné. Členové Klubu Jan Prchal, Filip Plašil a Milan Šup připravili do tisku reprezentativní sborník k 150. výročí velkého požáru města pod názvem *Naše krásné zvony hoří posud...* Na návrh členů Klubu byly pod vedením předsedy Ivana Prokopa za přispění členů Jana Prchala a Filipa Plašila připraveny dvě informační tabule na polenské hřbitovy u sv. Barbory a sv. Kateřiny. Tabule obsahují pláněk hřbitova s vyznačením významných hrobů a příslušnými informacemi. Pro Univerzitu volného času ve spolupráci s Husovou knihovnou bylo

v posledním čtvrtletí uspořádáno několik přednášek, z nichž některé byly konány ve spolkové místnosti Klubu Za historickou Polnou s pomocí nového projektoru. Technickou výpomoc poskytl František Mach. Několik členů Klubu poskytovalo konzultace i historické materiály skupině scénáristů, pracujících na podkladech k připravovanému filmu s tématem Hilsnerovy aféry. Ve sbírce Rakouské národní knihovny byla objevena barevná veduta města, u které bylo dojednáno právo jejího reprodukování tiskem. Ivan Prokop a Filip Plašil provedli zmapování výskytu ohrožené kapradiny sleziník hadcový v lokalitě Panského lesa, Filip Plašil pak v měsíci červnu pro Myslivecké sdružení Polná-Březina připravil krátkou přednášku o lesních celcích na Polensku a jejich využití v historii.

2014. Na jaře byla realizována pamětní deska spisovatele Bohumila Hrabala na budově bývalého měšťanského pivovaru s následným slavnostním odhalením; při té příležitosti byla vydána publikace *Bohumil Hrabal a Polná* autora Milana Šupa. Jednatel Klubu Jan Prchal poskytl významné množství historického materiálu Židovskému muzeu v Praze pro účely připravované expozice v rekonstruovaném rabínském domě. Několik členů Klubu už poněkolkáté vypomáhalo s realizací prohlídek historických sklepů v rámci Dnů evropského kulturního dědictví. Klub realizoval umístění informačních tabulí na hřbitovy sv. Kateřiny a sv. Barbory. Jan Prchal připravil sérii hojně navštěvovaných prezentací historických fotografií z Polné s průvodním slovem. Autorový kolektiv pod vedením Jana Prchala zpracoval u příležitosti 100. výročí založení Husovy knihovny obsáhlý sborník příspěvků; Miluše Skočdoplová následně přednesla svůj příspěvek veřejnosti. Skupina členů Klubu připravila pro město fotografie pro další stolní kalendář.

2015. Klub započal první publikaci z pera Bohuslava Fišera *Polensko po stránce etnografické* plánovanou edicí nevydaných rukopisů pod názvem *Obrázky z polenské historie*. Byly též zahájeny kroky k zapamatování souboru významných náhrobků na polenských hřbitovech a k obnově pamětních tabulí, upomínajících na významné polenské osobnosti. Skupina fotografů z řad členů Klubu opět připravila podklady pro další stolní kalendář Města Polná. Jan Prchal vydal knihu *Sto a jedna pověst z Polné a okolí* s ilustracemi polenské výtvarnice Marcely Makovské a podílel se též na objevu dosud neznámého křížového kamene u rybníka Míhal poblíž Hrbova. Jan Prchal a Filip Plašil několikrát spolupracovali s Českým rozhlasem Region při natáčení cyklu krátkých představení zajímavých míst Vysočiny. Klub po několika letech uspořádal společně se Spolkem polenského muzea v Polné celodenní zájezd za památkami Prahy pro širokou veřejnost.

Kramářské a jarmareční písně z období tzv. Hilsneriády

(část V.)

16.

Píseň o polenských židech

1.

Hilsner zatčen, veden k soudu
a potom na místě činu,
zapřel v Polné, zapřel v Hoře,
tvrdošijně všechnu vinu.

2.

Vzrušení povstalo veliké,
zvedaly se klacky, pěstě,
kameny a kusy cihel,
lítaly v židovském městě.

3.

Schöne Rézi, křičí, volá,
potom celá umrlá
a v tom strachu, kam se schová,
za kamna se uvrhla.

4.

„Nazdar“ volá, „bratři v Kristu“
v bráně hezký Reismonek,
v tom se mu zatmělo v očích,
neb dostal rázný pohlavek.

5.

Na náměstí Baš se hádá,
Ročar takovou mu dá,
že se válí hned po zemi,
po břicho, jak mičuda.

6.

Okolo starého žida
děti křičí: Byla tref!
Dej sem Lustig, dej sem plecháč,
dej sem tu křesťanskou krev.

7.

K vejpalně je vede vůdce
na rameně s kopáčem,
kořalku, kde dolejvala,
vodou Boží s krajáčem.

8.

U brány pak horní kupec,
„Sára - lében - křičí - utec!
zavři honem dobře krám,
kameny již lítaj k nám!“

9.

U Šilera v oknech kvítí,
kolem něho zástup celý,
v oknech samé díry svítí,
jak to vůdce rázně velí.

10.

Sotva postel prázdnou nechal,
již šel prosit o pomoc,
na děkanství hnedle spěchal,
že prý mají škody, moc.

11.

Pan děkan dí „Co já zmůžu?“
já jsem sám – jich hromada,
jsem v tom, tak jako v tom byla
v Březině ta Hrůzová.

12.

Potom jeli na hejtmanství:
Bychom mohli klidně spát,
musí u každého krámu,
nejmíň dva četníci stát.

13.

A tak kolem jejich města
„bajonet auf“, chodí štráf,
četníci jak v Gensemarši,
až tam, co zůstává Gráf.

14.

A kde kdo pak žida potká
ať jde cestou nebo parkem,
na límec si dává prsty
a šmidlá se pod krkem.

15.

Bože velký, to jsou časy,
když nestačí bodláky,
a již letí telegrafem
ať hned pošlou vojáky.

16.

Ať tu Vám kdos hned do rána
po vůli těm přáním byl
a všem židům okna celá,
vojáčky zas polepil.

17.

Šubrt líže okno zevnitř,
kouká jako omámen,
potom teprv běžel s hadrem
omývat to vojsko ven.

18.

Zbledla protekce jich celá,
zbledl jejich košerák,
o němž se ví, jaký je to
nestvůrce a darebák.

19.

Když jim vzali knihy z Templu,
kdo je nejčko ujistí?
Pan soudce dřív židem býval,
může jim to přechísti.

20.

Odstěhují se židi z Polné,
ztratí košer řezníci,
do Březiny mohou zase,
panny a též mladíci.

21.

Vždyť jsme jen jednou na světě,
žid ať se nám tu neplete!
zvláště pak ženské pohlaví
ať si dá pozor na židy!!!

Drátenicko-židovská

1.

Poslyšte milí křesťané
o židovské vraždě v Polné.
(:Polná, Březina holka nevinná,
vraždě v Polné:)

2.

Vandrovali dva židáci,
od Březiny po silnici,
(:Polná, Březina, holka nevinná,
po silnici:)

3.

Jeden Hilsner jmenoval se
košerácký nůž měl v kapse.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
nůž měl v kapse:)

4.

Když Anežku vyčichali,
do lesa ji dál zavlekli.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
dál zavlekli:)

5.

Pak ji na zem povalili,
ze všech šatů ji vysvlekli.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
ji vysvlekli:)

6.

Oprátku jí na krk dali,
pod krkem ji podřezali.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
podřezali:)

7.

Krev do mísy nachytali,
do macesů zadělali.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
zadělali:)

8.

Pravda najevo jít musí,
Hilsner šibenici tuší.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
šibenici tuší:)

9.

Doktor Baxa pravdu hájí,
Ouředníček židy chválí.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
židy chválí:)

10.

Masaryk židy zastává,
zaplatit si od nich dává.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
od nich dává:)

11.

Pověz nám teď Masaryku,
kolik dostal jsi zlatníků.
(:Polná, Březina, holka nevinná,
jsi zlatníků:)

18.

Vojáci a revoluce v Polné

1.

A jak přišlo revoluci, že budou biti židáci,
tu se hnedle usnesli, do Vídně se utekli.

2.

Hned to hnali k audienci a prosili o pomoci,
a tu najednou v noci, dostali hned vojáci.

3.

Pan Furcht dostal kanonýři, Schiler zase oficíři,
Semler ale obojí, proto prý se nebojí.

4.

Poláček dostal koňáci a Subrt dostal myslivci,
oni mají modrý šat, oni střílí odevšad.

5.

Matěj Šáje nesmí do vsi, uřkl by tam všechny kozy,
smí jen do vejvozu, tam mají starou kozu.

6.

Ten co nepřeplivne bradu, drží s druhým o to radu,
a ten třetí tváří mele, kde teď zase vemou tele.

7.

Teď utíkejte židáci, už sem nepřijdou vojáci,
až četníci odejdou, pak to hrkne najednou.

19.

**Nad rovem zavražděné Anežky Hrůzové z Malé Věžničky
29. 3. 1899¹**

O zalkej srdce mého struno, zde nad rovem tím zeleným,
v němž kryje jeho temné lůno tu rakev s tělem zmučeným.

To tělo dívky ušlechtilé, jež krutě bylo vražděné,
za večerní té smutné chvíle, v tom mlází, zvaném Březině.

Tam nelítostných vrahů lůza ji smyčkou k zemi srazila
a ubila ji až – až hrůza, pak mrtvou smrčky přikryla.

Ta ubohá v mé mysli tane, já v duchu vidím vraždit ji,
slz proud mi z vlhkých očí kane, ty rov ten chtějí zkropit jí.

A modlitbu tam tichou k Bohu, již šeptám z duše stísněné,
tu jedinou dát oběť mohu, té dívce zde, ach, pohřbené.

O velký Bože všemohoucí! Kéž stihneš vrahy rukou svou!
Toť má jest prosba k Tobě vroucí, bys pomstil dívku nevinou.

Ty bestie, jež v tajemnosti se dosud právu skrývají,
nechť peklo je v svém lůně zhostí! Nechť satani je trhají!

Ty bestie zem dosud nosí, co chladně život lidský kosí,
kéž prosta jest jich na věky a mír jest mezi člověky.

Což nemůž' býti dále psáno,
buď v ňadru mojím uschováno!

¹ Píseň byla vydána tiskem, nákladem A. Rameše v Mělníce, tiskárna J. Jelena. Neustránkováno.